

KAPITALIZIRANOST HRVATSKIH BANAKA

Hrvoje, Runac

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:906833>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

Završni rad

KAPITALIZIRANOST HRVATSKIH
BANAKA

Mentor: doc.dr.sc. Roberto Ercegovic

Student: Hrvoje Runac 1122363

Split, lipanj 2016

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
1.1. Predmet i problem istraživanja.....	3
1.2. Svrha i cilj istraživanja.....	4
1.3. Struktura rada	4
2. KAPITAL I DEFINICIJA KAPITALA U BANKAMA	5
2.1. Pojmovna definicija i značaj kapitala.....	5
2.2. Definicije kategorija kapitala	6
3. REGULATORNI ZAHTEVI ZA KAPITALOM	10
3.1. Definicija kapitalnih zahtjeva.....	10
3.2. Razlika između „priznatog kapitala“ i „regulatornog kapitala“	11
3.3. Područje primjene „Priznatog kapitala“	12
4. ANALIZA KAPITALIZIRANOSTI EUROPSKIH BANAKA.....	13
4.1. Regulacija bankarskog sustava.....	13
4.2. Poslovanje banaka na financijskom tržištu	16
4.3. Tipovi Europskih banaka i njihovo poslovanje	16
4.4. Broj banaka i njihovo osoblje.....	19
4.5. Ekonomija EU	20
4.6. Europske banke	24
5. ANALIZA KAPITALIZIRANOSTI HRVATSKIH BANAKA I USPOREDBA S EUROPSKIM PROSJEKIMA	27
5.1. Struktura banaka.....	27
5.2. Imovina, obveze i kapital banaka	30
5.2. Financiranje banaka.....	32

6. UZROCI VISOKE KAPITALIZIRANOSTI HRVATSKIH BANAKA	33
6.1. Hrvatske banke	33
7. ZAKLJUČAK	35
LITERATURA	36
DODATAK	37
SAŽETAK	38
SUMMARY	39

1. UVOD

1.1. Predmet i problem istraživanja

Provedene znanstvene studije o položaju kapitala u bankama i bankarskoj industriji stara je koliko i stavovi o bankarskom poslovanju. Kapital ima veliki utjecaj na rast bankarskog sektora kao i na cjelokupno gospodarstvo. Sve ekonomije svijeta pa tako i bankarska industrija suočava s odjecima krize koja se javlja početkom 2007. godine.

Procesom regulacije želi se stvoriti i održati povjerenje u stabilnost funkcioniranja i sigurnost postojanja banke kao i samog bankarskog sektora u kojem banke posluju, s ciljem društveno efikasnog i održivog zadovoljavanja potreba bankovnih klijenata, zaštite potrošača. Tijekom financijske krize mnoge banke doživjele su pad polovanja, financijske gubitke, čak neke banke su doživjele i propast.

Sustav regulacije banaka uveden je s ciljem praćenja i kontrole poslovanja banaka te izradom regulatornih izvješća, a samim time i kao mjera utjecaja na funkcioniranje cjelokupnog gospodarstva. Kako je pojedine financijske rizike moguće predvidjeti i njima upravljati te zaštititi banku od nepovoljnih učinaka koje pojedini rizici mogu uzrokovati na račun dobiti i gubitka, novčane tijekom i vrijednost banke, tako banke nastoje povećati svoj kapital i formirati različite vrste rezervi kako bi osigurale nesmetano odvijanje svog poslovanja te zaštitile vjerovnike koji banci daju povjerenje.

Analiziranje tržišta nam govori kako bi dobra regulacija mogla smanjiti utjecaj svih negativnih posljedica koje se javljaju na financijskom tržištu, održati efikasnost poslovanja banaka i bankarskog sustava i smanjiti društvene troškove nastale zbog stresova i kriza. Sukladno tome, temeljni problem istraživanja ovog rada bit će utjecaj kapitaliziranosti hrvatskih i europskih banaka na cjelokupno poslovanje bankarskog sektora. Predmet istraživanja rada bit će teoretsko definiranje kapitala, regulatorni zahtjevi za kapitalom, analiza kapitaliziranosti hrvatskih i europskih banaka te njihova usporedba. Novi regulatorni zahtjevi razvijaju se u okviru Basel III standarda koji stavlja naglasak na kvalitetniji kapital. Prilagodbom novih regulatornih i kapitalnih zahtjeva trebalo bi dovesti do rasta povjerenja u poslovanje banaka i jačanja otpornosti na rizike koji se javljaju na financijskom tržištu.

1.2. Svrha i cilj istraživanja

Cilj ovog samog istraživanja su analizirati cjelokupni bankarski sektor na financijskom tržištu, te usporediti kapitaliziranost hrvatskih tj. domaćih banka u odnosu na europski bankarski sektor.

Ovim istraživanjem će se analizirati značaj kapitala, depozita, štednje u bankama, te utjecaj financijske krize i različitih rizika na odluke o poslovanju bankarskog sektora.

1.3.Struktura rada

Rad je koncipiran na način da se sa uvodom i zaključkom sastoji od sedam dijelova koji će u nastavku biti pobliže opisani. U uvodnom dijelu definirat će se predmet i problem istraživanja, ciljevi istraživanja i doprinosi ovog rada.

U drugom dijelu definirat će se kapital kao i sama definicija kapitala u bankama. Opisat će se pojam kapital, kategorije kapitala i vrste kapitala koje se javljaju.

U trećem dijelu obradit će se regulatorni zahtjevi za kapitalom. Definirat će se kapitalni zahtjevi, razlika između priznatog i regulatornog kapitala, te područje primjene priznatog kapitala.

Četvrti dio se sastoji od detaljne analize kapitaliziranosti europskih banaka. Pojasnit će se regulacija bankarskog sustava, poslovanje banaka, tipovi Europskih banaka i njihovo poslovanje, broj banaka i njihovo osoblje, ekonomija u Eu, Europske banke.

U petom dijelu prikazat će se analiza kapitaliziranosti hrvatskih banaka i usporedba s europskim prosjecima. Analizirat će se cjelokupna struktura banaka, imovina, kapital i obveze banaka, financiranje banaka.

U šestom poglavlju opisuju se uzroci visoke kapitaliziranosti hrvatskih banaka. Objasnit ćemo uzroke visoke kapitaliziranosti hrvatskih banaka.

Posljednje, sedmo poglavlje sadržavat će zaključak sveobuhvatnog istraživanja.

2. KAPITAL I DEFINICIJA KAPITALA U BANKAMA

2.1.Pojmovna definicija i značaj kapitala

Zbog postojanja različitih vrsta i različitih definicija kapitala dolazi do nepostojanja suglasja o pojmu kapitala. Kapital postaje jedan od glavnih čimbenika gospodarstva objavljivanjem Smithovog „Bogatstva naroda“. I dan danas ljudi nisu svjesni što je pojam kapital, niti su svjesni da je stvaranje kapitala bio prvi i jedini cilj cjelokupne povijesti. Cilj je ostvaren tijekom zadnjih nekoliko stoljeća.

Kada spomenemo pojam kapital prvo čega se prisjetimo su zalihe bogatstva ili imovinska vlasništva.

Kapital je ekonomska vrijednost koja se ulaže kako bi se ostarila određena korist tj.dobit. Cilj svakog bankarskog sustava jest rast kapitala i profitabilnosti na ekonomskom tržištu novca. Prema Pojatini (2000.) kapital predstavlja sjedinjenje ljudskih i drugim materijalnih i nematerijalnih sila koje odgovaraju troškovima proizvodnih ulaganja.

Cijeli bankarski sustav na tržištu posluje po dobro utvrđenim propisima i pravilima. Svaka vrsta kapitala se povećava i smanjiva na specifične načine koji se javljaju na ekonomskom tržištu.

Razlikujeo 3 vrste kapitala:

1. Fizički kapital (zgrade, strojevi i sl.)
2. Ljudski kapital (svojstva ljudi neke društvene zajednice)
3. Novčani kapital (različiti oblici novca)

Svaka vrsta kapitala bitna je za nesmetano odvijanje gospodarske djelatnosti.

2.2. Definicije kategorija kapitala

Kapital je ekonomska vrijednost koja se ulaže u proizvodnju ili neku drugu ekonomsku djelatnost s osnovnom svrhom da se uveća, dakle da donese neku dobit.

Pojam kapitala možemo promatrati s mnogih gledišta, i to:

- s gledišta njegova sudjelovanja u proizvodnji, a u odnosu na uposleno radništvo u nekom periodu
- s aspekta profita (dobiti) što ga donosi njegovu vlasniku
- s aspekta njegova sudjelovanja u ekonomskom sustavu i neku inflaciju karakterističnu za taj sustav.

Kapital se može ulagati, bilo u proizvodni, bilo u neproizvodni sektor. Međutim, bitno je upamtiti da je njegova svrha uvijek usmjerena na to da se oplodi, odnosno da donese veću vrijednost od vlastite tj. uložene vrijednosti.

Budući da kapital nije prirodno dobro, on se mora ili proizvesti ili posuditi. U kapital ubrajamo sva proizvedena dobra (strojevi, objekti, tvornice) koja se ulažu u proizvodnju s ciljem da se taj isti kapital uveća, no treba razlikovati kapital od osobne imovine npr. obiteljske kuće koja se ne može smatrati kapitalom budući da u njoj živimo i ne sudjeluje u proizvodnom procesu, ali kada bi tu istu obiteljsku kuću prodali i dobiveni novac uložili u proizvodnju (bilo za kupnju nekog stroja, poslovnog objekta, tvornice i sl.) taj novac bi tada postao kapital¹.

Kapital je jedan od najvažnijih pojmova u bankarstvu. Mnogi ljudi koji su van financijskog djelokruga teže će razumjeti pravo značenje kapitala. Najjednostavnije objašnjeno, kapital predstavlja dio imovine banke koji nema ugovornu obvezu za otplatu, kapital stoji bankama na raspolaganju u slučaju da njihove obveze počnu rasti ili se vrijednost njihove imovine počne smanjivati.²

¹ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kapital>

² Douglas, J.E., Basel III: The Banks, and the Economy, dostupno na: <http://www.brookings.edu/research/papers/2010/07/26-basel-elliott>

Cilj samog kapitala je zaštititi pojedine stranke u slučaju gubitka, uključujući i štediše, klijente banke. Jedno od glavnih pitanja koje se ovdje postavlja je zapravo što čini kapital banke?

Kapital banke još možemo nazvati i jamstveni kapital.

Jamstvenim kapitalom banka garantira za svoje obveze, odnosno njegova temeljna funkcija je da stoji na raspolaganju u slučaju neočekivanog gubitka.

Jamstveni kapital banke sastoji se od temeljnog (osnovnog) i dopunskog kapitala, ali i raznih drugih oblika kapitala koje propisuju središnje banke.

Prema Jurmanu (2003.) jamstveni kapital izračunava se na sljedeći način:

1. Bruto osnovni kapital
2. **Osnovni kapital (1-2)**
3. Odbici od bruto osnovnog kapitala
4. Bruto dopunski kapital I i II
5. Odbici od dopunskog kapitala
6. **Dopunski kapital (4-5)**
7. Dopunski kapital koji se uključuje u jamstveni kapital
8. **Bruto jamstveni kapital (3+7)**
9. Odbici od bruto jamstvenog kapitala
10. **Jamstveni kapital (8-9)**

Prilikom osnivanja banke određen je iznos temeljnog kapitala koji je potreban za osnivanje banke i nesmetano obavljanje gospodarske djelatnosti. Za osnivanje banke novčana sredstva trebaju biti u cijelosti uplaćena u novcu i osnivači za visinu uloga dobivaju proporcionalan broj dionica. Prema Članku 15. Zakona o bankama u Republici Hrvatskoj iznos temeljnog kapitala potreban za osnivanje banke je 40 milijuna kuna.

Može se reći da banka što ima veći jamstveni kapital, to ima više sredstava za obavljanje svog poslovanja jer su sve stavke jamstvenog kapitala dijelovi finansijskog potencijala, nalaze se u pasivi bilance banke i koriste se za tekuće poslovanje (ulažu se u nekretnine, vlasničke uloge, kreditne i nekreditne plasmane itd.)

Ako banka u svom poslovanju ne ostvaruje dostatne prinose za pokriće tekućih rashoda, nema dovoljan iznos rezervi za pokriće nastalih gubitaka po plasmanima preuzetim potencijalnim obvezama ili u slučaju iznenadnih gubitaka uzrokovanih valutnim, kamatnim, operativnim i drugim rizicima, tada će koristiti pojedine stavke jamstvenog kapitala za pokriće takvih gubitaka³.

Pri pokriću gubitaka prvo će se iskoristiti razni oblici rezervi, a u slučaju da rezerve budu nedostatne koristit će se zadržana dobit, dobit dioničara itd. Jedna od funkcija jamstvenog kapitala je zaštita vjerovnika u slučaju likvidacije, odnosno stečaja banke. Neovisno o načinu prestanka poslovanja banke, banka treba isplatiti svoje vjerovnike i to tako da se ukupna aktiva unovči i iz likvidacijske mase isplate vjerovnici. Što je veći jamstveni kapital banke veća je vjerojatnost da će potraživanja vjerovnika biti u cjelosti isplaćena.

Jamstveni kapital sudjeluje kao osnovica prema kojoj se izračunava niz parametara kojima središnja banka regulira poslovanje banaka.

U osnovni kapital banke ulaze izvori koji su:

1. Bezuvjetno nepovratni
2. Za vrijeme poslovanja novčani izvori u cjelosti stoje na raspolaganju za pokriće gubitaka banke
3. U slučaju stečaja, odnosno likvidacije banke u cjelosti stoje na raspolaganju za podmirenje gubitaka nakon što su podmirene obveze prema svim drugim vjerovnicima banke

Osnovni kapital sastoji se od uplaćenog kapitala ostvarenog prodajom dionica banke osim kumulativnih povlaštenih dionica, rezervi formiranih na teret dobiti nakon njihovog oporezivanja, zadržane dobiti, dobiti tekuće godine koja se namjerava rasporediti u osnovni kapital, kapitalne dobiti ostvarene na osnovi kupnje i prodaje vlastitih dionica banke, te rezervi za vlastite dionice.

³ Jurman, A.: Jamstveni kapital hrvatskih banaka u svjetlu novih Bazelskih standarda, Zbornik Radova u Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet Rijeka, 2003. God. 21. Sv. I, str. 65.-82.

Pri izračunu jamstvenog od osnovnog kapitala odbijaju se gubici proteklih godina, gubitak tekuće godine, kapitalni gubitak ostvaren na osnovi kupnje i prodaje vlastitih dionica banke, nematerijalna imovina u obliku goodwilla, licencija, patenata i zaštitnih znakova, stečene vlastite dionice, neotplaćeni iznos kredita koji je banka odobrila za kupnju dionica banke osim za kumulativne povlaštene dionice.

Osnovni-temeljni kapital ne smije se miješati sa stvarnom imovinom društva, koja se dobitkom povećava, a kod gubitka može se i smanjiti. Za vrijeme osnivanja društva u pravilu nema razlike u vrijednosti temeljnog kapitala i imovine društva, ali se tijekom poslovanja imovina društva mijenja, dok temeljni kapital ostaje nepromijenjen.

U bankama se također pojavljuje i dopunski kapital.

Dopunski kapital I čine: uplaćeni kapital ostvaren prodajom kumulativnih povlaštenih dionica, posebne rezerve za neidentificirane gubitke, sredstva stečena izdavanjem hibridnih instrumenata (ako su oni neosigurani imaju rok dospijeca preko pet godina, stoje na raspolaganju za pokriće gubitaka iz tekućeg poslovanja, a isto tako pri stečaju odnosno likvidaciji, te ako ih nije moguće isplatiti vjerovnicima prije dospijeca), podređeni instrumenti (ako su neosigurani imaju rok dospijeca preko dvije godine, stoje na raspolaganju za pokriće gubitaka pri stečaju, odnosno likvidaciji, te ako su neotplativi prije dogovorenog datuma otplate)⁴.

Dopunski kapital II čine podređeni instrumenti koji su neosigurani, s rokom dospijeca od najmanje dvije godine, neotplativi prije dogovorenog datuma otplate, moraju biti raspoloživi kako bi mogli postati dio osnovnog kapitala banke i tako apsorbirati gubitke ako se stopa adekvatnosti kapitala smanji ispod stope propisane zakonom⁵.

Dopunski kapital uključuje se u iznos jamstvenog kapitala sve do iznosa osnovnog kapitala. Banka radi sigurnosti poslovanja može prikupiti dopunski kapital i u iznosu od ukupnog osnovnog kapitala, ali joj se taj iznos iznad 50% osnovnog kapitala neće priznati u jamstveni kapital.

⁴ Jurman , A.: Jamstveni kapital hrvatskih banaka u svjetlu novih Bazelskih standard, Zbornik Radova u Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet Rijeka, 2003. God.21. Sv.I, str. 65-82.

⁵Ibid., str.65.-82.

Zaključit ćemo da je banka sigurnija i stabilnija ako ima veći jamstveni kapital jer tako može apsorbirati veće iznose neočekivanih gubitaka bez posljedica na poslovanje banke. Ako banka ima veći jamstveni kapital, banka ima veću osnovicu za širenje svog poslovanja što je velika prednost na financijskom tržištu.

Jamstveni kapital predstavlja određenu vrstu jamstva vjerovnicima da će se iz određenog kapitala namiriti njihova potraživanja ukoliko dođe do finansijskih problema u poslovanju banke.

3.REGULATORNI ZAHTJEVI ZA KAPITALOM

3.1. Definicija kapitalnih zahtjeva

Kapitalni zahtjevi primjenjivi na investicijska društva s ograničenim uslugama ulaganja, bonitetni tretman kvalificiranih udjela institucije izvan financijskog sektora i definicija „velikih izloženosti“ institucija i njihovih ograničenja temeljili su se, do 31. Prosinca 2013., na pojmu „regulatorni kapital“⁶

Pojmovno značenje „regulatornog kapitala“ promijenjen je 1. Siječnja 2014. Novom definicijom „priznatog kapitala“ za potrebe uporabe u prethodno navedenim područjima reguliranim Uredbom (EU).

Regulatorni kapital uveden je bez procjene utjecaja na financijskom tržištu. Ta provedba podliježe novom togodišnjem prijelaznom razdoblju koje završava na kraju Prosinca 2016.

⁶ Članak 4. Stavak 1. Točka (118) Uredbe (Eu) br. 575/2013/EU Europskog parlamenta i Vijeća o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br.648/2012, (SL L176,27.6.2013., str.1.)

Regulatorni zahtjevi za kapitalom je ona vrijednost kapitala koju banka mora imati za pokriće neočekivanih gubitaka na financijskom tržištu, a sastoji se najčešće od temeljnog kapitala, zadržane dobiti i raznih pričuva poslije oporezivanja te dopunskog kapitala.

Koeficijent adekvatnosti kapitala izračunava se standardnom formulom tj. razlomskom kojeg je brojnih raspoloživi kapital, a nazivnik rizik ponderirane aktive. Dobiveni koeficijent morao je u svakom razdoblju iznositi najmanje 8%.

3.2. Razlika između „priznatog kapitala“ i „regulatornog kapitala“

Člankom 4. stavkom 1. Točkom(71) Uredbe o kapitalnim zahtjevima uvedena je nova osnova kapitala koja se naziva „priznati kapital“ za primjenu glave III. Dijela drugog, dijela četvrtog i članka 97. iste Uredbe.

U skladu s tim člankom „priznati kapital“ definira se kao zbroj osnovnog kapitala i dopunskog kapitala. Međutim, iznos dopunskog kapitala priznatog kao „priznati kapital“ na kraju prijelaznog razdoblja ne može prelaziti jednu trećinu osnovnog kapitala.⁷

Stoga pojam „priznati kapital“ više ograničava od pojma „regulatorni kapital“ zbog činjenice da se iznos instrumenata dopunskog kapitala veći od praga jedne trećine ne može priznati kao „priznati kapital“⁸

Za razliku od toga nema ograničenja za uključivanje dopunskog kapitala u „regulatorni kapital“ koji se jednostavno sastoji od osnovnog kapitala i dopunskog kapitala.⁹

⁷ Definicija „priznatog kapitala“ koja se upotrebljava u svrhu izračunavanja kvalificiranih udjela malo se razlikuje od one koja se upotrebljava u druge svrhe.

⁸ Članak 4. Stavak 1. Točka (71) Uredbe (EU) br. 575/2013/EU Europskog parlamenta i Vijeća o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012, (SL L176, 27.6.2013., str.1)

⁹ Članak 4. Stavak 1. Točka (118) Uredbe (EU) br. 575/2013/EU Europskog parlamenta i Vijeća o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012, (SL L176, 27.6.2013., STR.1.)

Priznati kapital uveden je odredbom o kapitalnim zahtjevima da bi se ograničilo jačanje i poticanje kreditnih institucija i investicijskih društava na smanjenje regulatornih ograničenja izdavanjem samo dopunskog kapitala.

Dopunski kapital manje je kvalitete od temeljnog kapitala. Osnovni kapital se upotrebljava za apsorpciju gubitaka tijekom poslovanja, a dopunski kapital se može upotrebljavati samo za apsorpciju gubitaka u situacijama likvidacije.

3.3. Područje primjene „Priznatog kapitala“

Priznati kapital upotrebljava se kao osnova kapitala za potrebe :

1. Utvrđivanje bonitetnog tretmana za kvalificirane udjele izvan financijskog sektora. Uredbe o kapitalnim zahtjevima utvrđuju nadležna državna tijela koja primjenjuju dva različita bonitetna tretmana u društvima koja obavljaju nefinancijske poslove:
 - Zabranjuje se da iznos kvalificiranih udjela premašuje 15% priznatog kapitala institucije i da ukupni portfelj udjela premašuje 60% priznatog kapitala te institucije.
 - Također primjenjuje se ponder rizičnosti od 1250% na iznose koji premašuju pregovore od 15% i 60%.
2. Utvrđivanje kapitalnih zahtjeva za investicijska društva s ograničenim uslugama ulaganja. Investicijska društva moraju imati priznati kapital za najmanje jednu četvrtinu fiksnih općih troškova iz prethodne godine kako je utvrđeno.
3. Definicija velike izloženosti. Velika izloženost je izloženost institucije jednoj ugovornoj strani čija je vrijednost jednaka ili prelazi 10 % priznatog kapitala institucije.
4. Utvrđivanje maksimalnog iznosa iznad kojeg institucije ne smiju biti izložene jednoj ugovornoj strani. Izloženost institucije ne smije prelaziti 25 % njezinog priznatog kapitala.

4.ANALIZA KAPITALIZIRANOSTI EUROPSKIH BANAKA

4.1. Regulacija bankarskog sustava

Bankarstvo je vrlo specifična djelatnost u kojoj se preuzimanje potencijalnog rizika nikada ne može u potpunosti izbjeći niti njegova prisutnost spriječiti. Banke nisu poduzeća koja donose dobit svojim vlasnicima već najčešće pridonose stvaranju dobra. U svakoj zemlji vlada je zainteresirana za stabilnost bankarskog poslovanja i održavanja povjerenja javnosti u bankarski sustav. Nadzorne vlasti provode i kontroliraju utjecaj na bankovni sektor.

Banke u razvijenim zemljama Europe posluju u uvjetima regulatorno ograničene poduzetničke slobode i njihovo poslovanje konstantno je predmet raznih oblika nadzora i kontrole. Što je veći naglasak na kontroli bankarskog sustava veći je njezin utjecaj na ukupni ekonomski razvoj. Monetarna politika jedna je od najvažnijih politika koje se javljaju na tržištu. Monetarnom politikom kontrolira se ponuda novca od strane centralne banke bez obzira na razinu inflacije i recesije koje javljaju na tržištu.

Na tržištu dolazi do pojave novih specijaliziranih banaka i novih bankovnih proizvoda i usluga, nove informacijske tehnologije, nadzor i kontrola poslovanja banaka dobiva sve više na važnosti za banku i cjelokupni bankarski sustav u cjelini.

U Njemačkoj opći nadzor nad poslovanjem banaka uveden je za vrijeme bankovne krize 1931. godine. Obavljala ga je Nadzorna vlast za bankarstvo, kao koordinirajuće tijelo između Vlade i Državne banke i državni komesar za bankarstvo kao izvršna instanca.

Nadzor nad poslovanjem banaka preuzele su savezne pokrajine, koordinirajući svoju djelatnost preko posebnog Odbora za nadzor nad bankama.

Nadzor poslovanja kreditnih institucija povjeren je samostalnoj središnjoj ustanovi Federal Banking Supervisory Office-FSBO (savezni bankovni nadzorni ured). Jedna od glavnih zadaća Saveznog bankovnog nadzornog ureda je, radi zaštite javnog interesa, korigirati uočene propuste i nepovoljna kretanja u poslovanju i upravljanju.

Tijekom povijesti došlo je do raznih regulacija i zakona vezanih za poslovanje banaka i bankarskog sustava. Veliki broj stečajeva banaka najviše se dogodio tijekom 1980-ih i 1990-ih.

Naglim razvojem i primjene računalne tehnologije rastu mogućnosti sveobuhvatnog i kontinuiranog analitičkog praćenja i nadzora poslovanja banaka na temelju prikupljenih informacija i formirane baze podataka o njezinom cjelokupnom poslovanju.

Bankari moraju posjedovati ovlasti slobodnog odlučivanja pri rješavanju svakodnevnih poslovnih situacija bankarstvo je jedna od najreguliranijih poslovnih aktivnosti koje se javlja na financijskom tržištu.

Banke su stvaratelji, kreatori novca, mjesta pohrane stvorene akumulacije i građanstva i gospodarskih subjekata, alokatori financijskog potencijala te voditelji državnog platnog sustava.

Zdrav bankovni sektor ima posebnu ulogu u osiguranju makroekonomske stabilnosti i razvoja tržišnog gospodarstva. Bankarski sektor jedan je od najvažnijih za ekonomsku stabilnost države i gospodarstva.

Vođenje brige za solventnost banke odnosno smanjenje opasnosti od propasti banke putem prudencijalne regulative u krajnjoj liniji povećava sigurnost deponenata i klijenata banke, a time i povjerenje u ukupni bankovni sustav.

Kako bi bankarski sustav mogao funkcionirati propisana je obveza držanja likvidnosti na razini dostatnoj za podmirenje preuzetih obveza prema vjerovnicima i zajmotražiteljima. Ako se banka nađe u situaciji da nema dovoljno gotovine za pokriće kratkoročnih dospjelih obveza, tada dolazi do krize likvidnosti koja može ugroziti solventnost banke.

U slučaju da u većem broju banaka dođe do krize likvidnosti deponenti će shvatiti da su banke na rubu bankrota.

Cilj bankarskog poslovanja na održavanje likvidnosti na razini koja je dovoljna za pokriće tj. namirenje dospjelih potraživanja od deponenata.

Sve veću djelotvornost sektora bankarstva moguće je ostvariti ako se bankovnom regulacijom uspostavi regulatorni okvir unutar kojeg će pokretačka sila - konkurencija - poticati inventivnost banaka u njihovim operacijama kao i pri kreiranju novih usluga i na taj način

gospodarstvu osigurati adekvatan stupanj bankovnih usluga po cijenama koje su tehnički i alokativno efikasne.¹⁰

Kontrola i nadzor poslovanja banaka je sustav koji primjenjuju pojedine države radi postizanja određenih ciljeva kao što su održanje stabilnog i zdravstvenog bankovnog sustava i osiguranja zaštite ulagača.

Glavna bankovna imovina je povjerenje javnosti. Banka je financijska institucija čije se tekuće poslovanje temelji na tuđem povjerenju i vlastitom ugledu. Svaki gubitak povjerenja deponente navodi na povlačenje sredstava, što izaziva slabljenje bankovne likvidnosti te povećanje troškova banke.

Veoma je važno održati povjerenje u cjelokupni bankovni sektor radi deponenata malih iznosa, jer su oni sve brojniji i brojniji na financijskom tržištu. U slučaju pogrešaka koje se javljaju u poslovanju banaka dovodi do stečaja banke.

Dio troškova izazvanih stečajom past će na teret sredstava proračuna i vladine agencije za osiguranje štednih uloga.

Visina novca do koje država garantira u većini Europskih zemalja je do 100 tisuća Eura.

Provođenje nadzora i kontrole bankovnog poslovanja ne može u potpunosti biti osiguranje stabilnosti banaka, jer poslovanje banaka nose i rizike koji se ne mogu izbjeći na financijskom tržištu.

Cilj poslovanja banaka je spriječiti posljedice krize u bankarskom sektoru.

¹⁰ Banka je alokativno efikasna ako su cijene njenih usluga na razini graničnog troška pružanja posljednje jedinice usluge. Tehnička efikasnost podrazumijeva pružanje usluge uz najmanje moguće troškove resursa koje banka troši u procesu.

4.2. Poslovanje banaka na financijskom tržištu

Većina europskih banaka smatra da neće trebati dodatno povećati kapital nakon testa kojeg je provela Europska središnja banka (ECB).

Istraživanje poslovanja banaka provela je poznata revizorka kuća Ernst&Young na 294 banke.

22 banke su samo izjavile da očekuju da će morati ojačati kapital nakon provedenog testa. Europska središnja banka će postati jedinstveni supervizor za banke u eurozoni.

U zadovoljavanju kapitalnih zahtjeva najuspješnije i najuvjerenije pokazale su se njemačke banke, a kao najlošijim smatraju se španjolski bankari.

Većina banaka očekuje da će u sljedećem razdoblju poboljšati financijsko poslovanje.

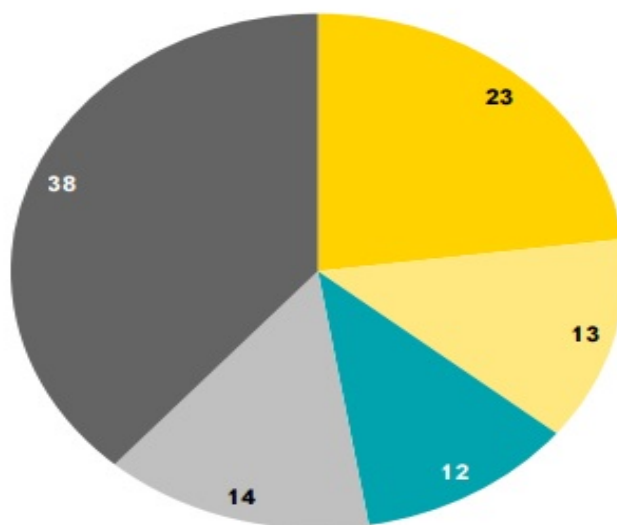
Banke vjeruju da će se u budućnosti olakšati kriteriji za kreditiranje malih i srednjih poduzeća.

4.3. Tipovi Europskih banaka i njihovo poslovanje

Na Europskom tržištu provodi se istraživanje koje se sastoji od oko 226 intervjua s visokim bankarima diljem svijeta kao što su: Austrija, Belgija, Njemačka, Nizozemska, Norveška, Poljska, Španjolska, Švicarska i druge zemlje.

Ispitanici su bili anketirani iz niza financijskih institucija kako bi imali uvid u cjelokupno poslovanje na financijskom tržištu banaka.

Slika 1. Tipovi banaka

Izvor: European Banking Barometar

- Univerzalne (velike bankarske grupe ili velike banke)
- Korporativno i investicijsko
- Privatne banke
- Specijalisti (potrošački kredit, štednja ili banka koja ne nudi tekući račun)
- Maloprodaja i poslovno bankarstvo

- Brojevi u kružnom dijagramu se odnose na postotak ispitanika koji su odgovorili. Postotci su izračunati korištenjem neponderiranih podataka. U Njemačkoj velike banke i regionalne banke su preusmjerene na univerzalne banke; strane banke(nemaju sjedište u Njemačkoj).

Više od trećine bankara da očekuje da će gospodarstvo ojačati, a četvrtina predviđa pogoršanje na tržištu.

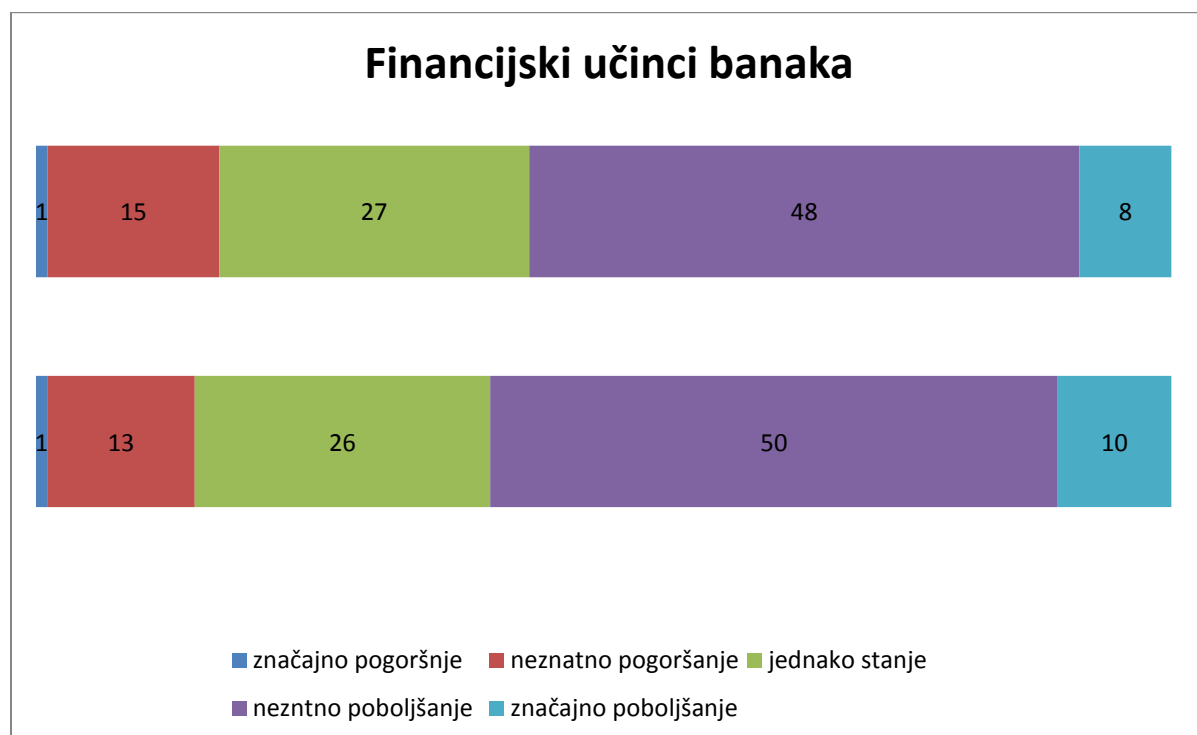
Većina bankara očekuje poboljšane financijske rezultate. Industrija je sada otpornija, podržava rast kreditiranja, ipak banke će i dalje prilagođavati svoje profile financiranja.

Tablica1. Tipovi i vrste banaka

Tržište	Ukupno	Univerzalno	Korporacije i investicije	Privatne banke ili upravljanje bogatstvom	Specijalist	Maloprodaja i veleprodaja (zadruga)	Maloprodaja i veleprodaja (država)	Maloprodaja i veleprodaja (privatno)
Austrija	6	4	0	1	0	1	0	0
Belgija	21	5	2	4	1	1	1	7
Francuska	11	5	1	0	2	1	1	1
Njemačka	50	9	1	3	9	9	17	2
Italija	20	5	2	0	3	8	1	1
Nizozemska	7	2	1	0	3	0	1	0
Skandinavija	16	6	3	1	2	0	0	4
Poljska	13	8	3	1	0	0	1	0
Španjolska	9	1	1	0	0	2	1	4
Švicarska	42	2	1	14	6	4	8	7
UK	31	5	14	2	6	1	1	2
Europa	226	52	29	26	32	27	32	28

Izvor: European Banking Barometar

Slika 2. Opći gospodarski izgledi na tržištu:

Izvor: European banking Barometar

4.4 Broj banaka i njihovo osoblje

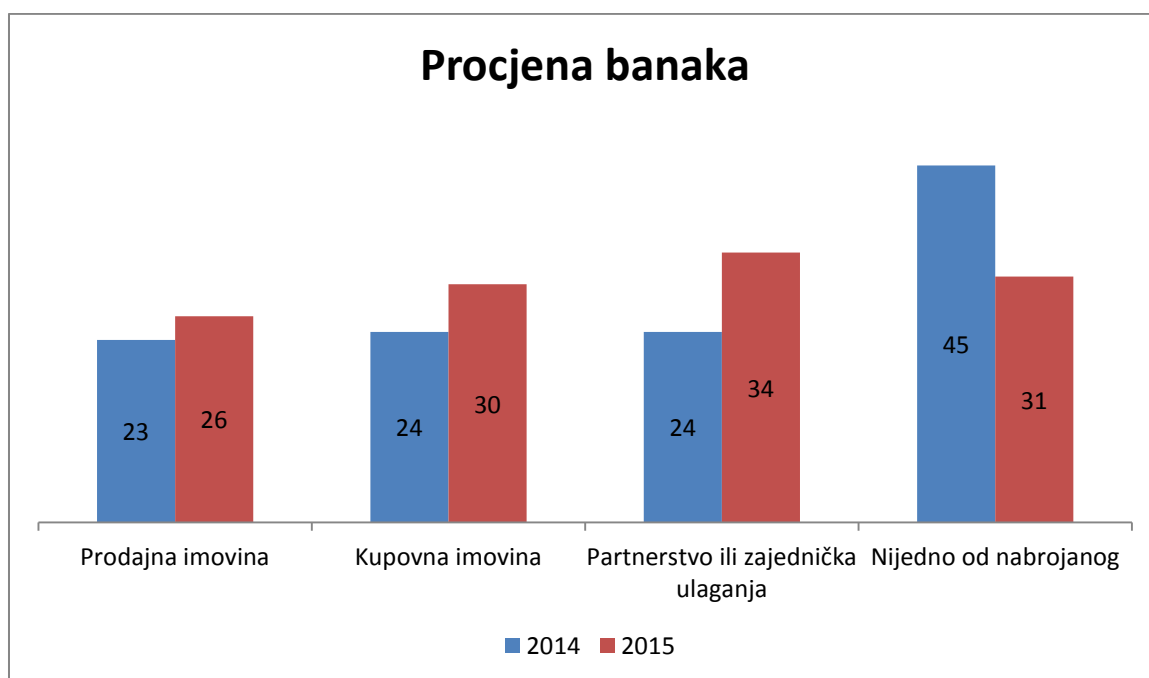
Trend racionalizacije broja kreditnih institucija nastavljen je i u 2014 godini. Od 2002. godine, broj EU-28 kreditnih institucija smanjen je za 2177 institucija, pada na 7267 u 2014 godini. Zemlje koje su iskusile najveće promjene su: Francuka (-127 jedinica), Španjolska (-64 jedina), Cipar (-44 jedinica), a Danska (-42 jedinica). Samo je u Estoniji (+6 jedinica), Velikoj Britaniji (+3 jedinice), Luksemburgu (+1 jedinica) i Sloveniji (+1 jedinica) broj kreditnih institucija porastao u odnosu na prethodne godine.

Broj zaposlenih u bankarskom sektoru se kontinuirano smanjuje od 2009. godine.

U bankama je zaposleno negdje oko 2 800 000 ljudi što je za oko 2,5% manje nego u prethodnim razdobljima. Također zabilježen je i kontinuirani pad bankarskih podružnica od početka globalne financijske krize.

Na temelju bilance banaka možemo uvidjeti blago povećanje ukupne aktive koje drže banke iz EU. Najveći doprinos ovom povećanju došlo je je iz tri od pet najvećih europskih zemalja kao što su Francuska, Njemačka i Velika Britanija. Dolazi do povećanja ukupnog fonda depozita na bankarskom tržištu u svim zemljama EU.

Slika 3.Procjena i promatranje banaka

Izvor:European Banking Barometar

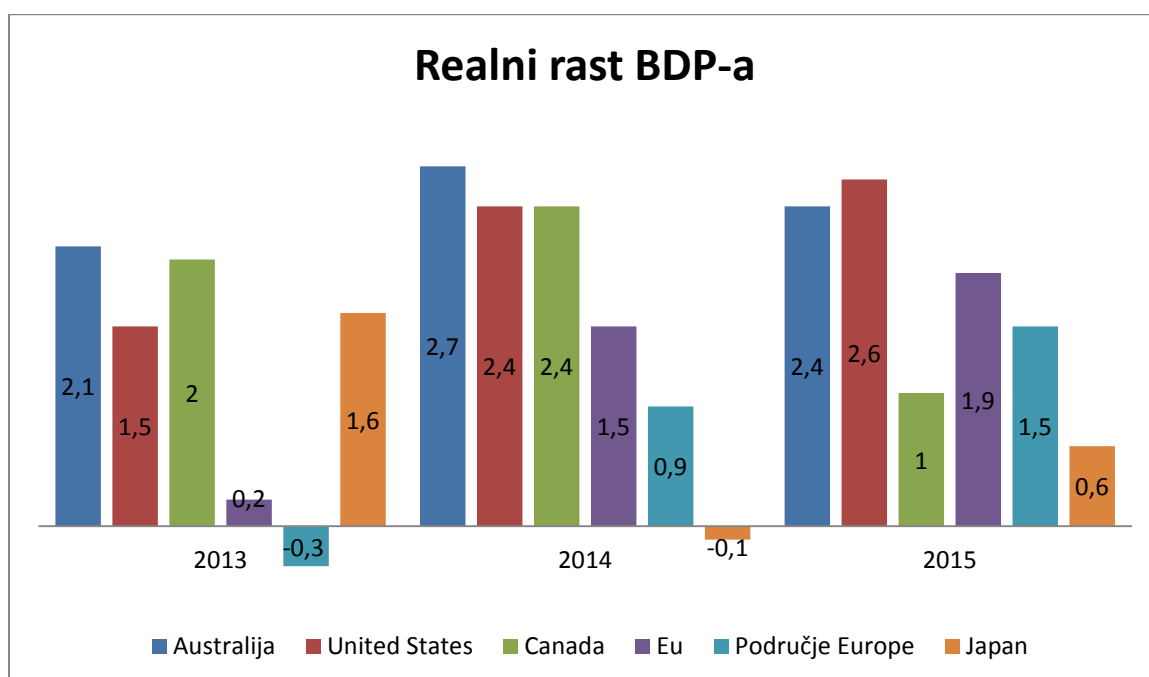
4.5. Ekonomija EU

Europsko gospodarstvo doživljava ekspanziju u 2013. godini, ali je tempo oporavka i dalje veoma spor. Očekuje se da će se rast i dalje natičiti zemljama Euroske Unije, dok su brži rast doživjeli međunarodni partneri kao što su Australija, Kanada..

Osobna potrošnja je glavni motiv rasta u Europi.

Došlo je do naglog pada cijena nafte, deprecijacije eura što se odrazilo na cjelokupnu gospodarsku situaciju u svijetu.

Slika 4. Rast BDP-a

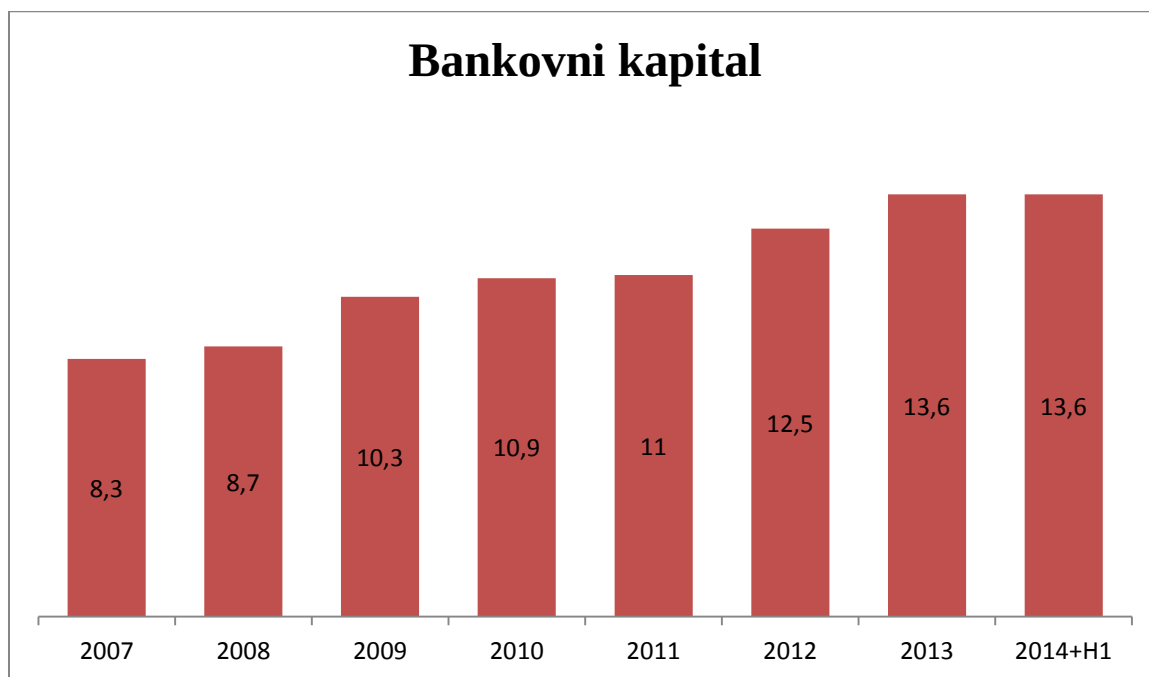
Izvor: European Banking Sector

Na temelju novih propisa uvedenih početkom financijske krize na međunarodnoj i domaćoj razini, a Basel III vodeći na tom putu utječu na bankovnu solventnost i likvidnost. Od tada banke EU ojačale su svoju kapitalnu osnovicu na razne načine.

Banke EU na razne načine uječu da povećaju omjer kapitala i ukupne ponderirane aktive (RWA). Taj omjer se sa 8,3% u 2007 popeo na 13,6% u 2014. godini.

Među najvećim europskim ovaj indeks smanjen u Ujedinjenom Kraljevstvu (sa 14,3% na 13%), u Njemačkoj (sa 15,2% na 14,5%), u Francuskoj (sa 13,2% na 12,8%) i Španjolskoj (sa 11,8% na 11,6%), ali u Italiji je povećan (sa 10,6% na 11,8%)

Slika 5. Omjer bankovnog kapitala

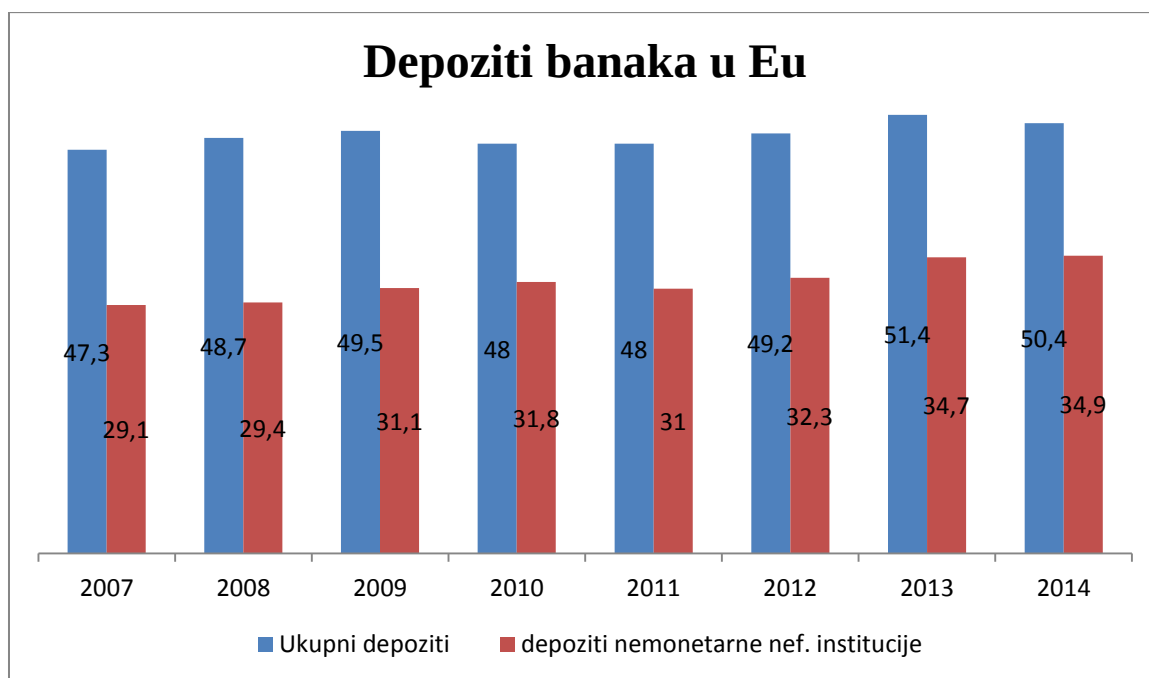
Izvor: European Banking Barometer

Povrat na kapital (ROE) ključni pokazatelj za procjenu atraktivnosti bankovnog sektora za investitore u bankarstvu. Kao rezultat krize eurozone, ovaj omjer bio je negativan u 2008, 2011, i 2012. godini.

Nakon blagog oporavka u 2013. Godini s prosječnim ROE od 2,2%. Prosječni ROE u bankarskom sektoru je -26,9% u Mađarskoj, a -24,6% u Portugalu.

Nasuprot tome taj prosjek je 12,7% u Češkoj, 12,6% u Latviji, 12,5% u Švedskoj. Razlika između najviše i najniže prosječne ROE je 101,6 postotnih bodova u 2013 godini.

Slika 6. Bankovni depoziti

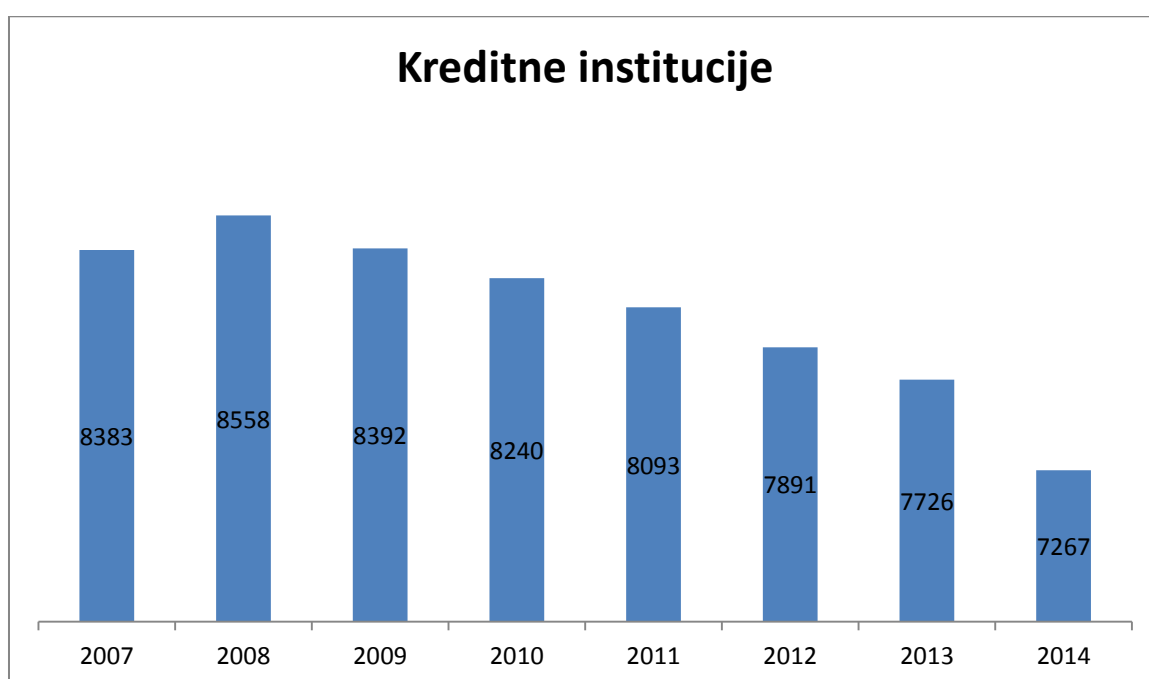

Izvor: European Banking Barometar

Dugogodišnji trend racionalizacije broja kreditnih institucija i dalje je naveden.

Od 2002. godine broj EU-28 kreditnih institucija smanjen je za 2177 institucija, pada na 7267 u 2014. godini. Broj zaposlenih u kreditnim institucijama se konstantno smanjuje.

Slika 7. Ukupan broj kreditnih institucija

Izvor: European Banking Barometer

4.6. Europske banke

Na tržištu Europe postoji veliki broj banaka koje su smještene u velikom broju zemalja kao što su Austrija, Belgija, Njemačka, Švicarska, Italija, Rumunjska, Francuska i mnoge druge zemlje.

Austrija

Austrija ima visoko razvijen bankarski sektor. Austrijsko bankarstvo sastoji se od 764 banke. Zaposlenost u bankarskoj industriji dosegao je ok 75 000 ljudi na kraju 2014. godine.

Cjelokupni Austrijski bankarski sektor može se podijeliti u sedam podsektora, dioničke banke i privatne banke, državne hipotekarne banke, Raiffeisen kreditne zadruge, štedionice, Volksbanken kreditne zadruge, kreditne udruge i banke posebne namjene. Najveći sektori su dionička banke, privatne banke i Raiffeisen sektor.

Austrijske banke geografski su usredotočene osim na svoju matičnu zemlju i na druge zemlje Središnje i Istočne Europe. Također su rasprostranjene na posručju Srednjoistočne i Jugoistočne Europe. Nekonsolidirana ukupna imovina austrijskog bankarskog sektora iznosila 896 milijardi Eura.

Belgija

U Belgiji prevladavaju četiri vodeće banke BNP Paribas Fortis, KBC, Belfius i ING Belgija. Na kraju 2014. godine ukupan broj kreditnih institucija u Belgiji je iznosio 103.

Belgijska bankarska zajednica također ima vrlo jak međunarodni karakter zahvaljujući geografskom položaju i prisustvu međunarodnih institucija, kao što su Europska komisija i NATO-a. Na kraju 2014. godine broj bankarskih podružnica u Belgiji bio je gotovo 3700. Ukupna aktiva Belgijskih banaka na konsolidiranoj razini iznosila je više od 996 milijarde Eura. Gotovo 60% od obveza sastoje se od depozita klijenata. Bankarska kriza 2008. godine imala je značajan utjecaj na Belgijski bankarski sektor.

Francuska

Bankarski sektor jedan je od glavnih ekonomskih sredstava Francuske prema OECD-u. U 2015., francuski bankarski sustav ima 383 banke. Pet je Francuskih banaka među 35 najvećih banaka na svijetu. Bankarski sektor zapošljava više od 370 000 ljudi.

Na temelju stres testa kojeg je provela Europska agencija za bankarstvo i Europska središnja banka pokazuje visok stupanj kapitalizacije francuskih banaka.

Regulatorne promjene i napredak u tehnologiji poticali su banke da transferiraju i prilagode svoje modele financiranja gospodarstva.

Njemačka

Njemački bankarski sustav sastoji se od tri skupa banaka: privatne komercijalne banke, banke u javnom sektoru, kao i zadruge. Komercijalne banke u privatnom vlasništvu predstavljaju najveći segment po imovini, što čini 39 % ukupne aktive u bankarskom sustavu.

Privatne banke imaju ključnu ulogu za njemački izvoz.

Javni bankarski sektor obuhvaća štedionice (Sparkassen, Landesbanken, DekaBank) što predstavlja oko 28% ukupne imovine banaka.

U Njemačkoj je trenutno 416 štedionica. U prošlosti štedne banke su potpomognute državnim jamstvima.

Broj banaka u Njemačkoj naglo je pao posljednjih nekoliko godina. Za razliku od ostalih europskih zemalja, Njemačka ne dopušta da privatne banke imaju udjele u javnom vlasništvu banaka kao i u većini štedionica.

Italija

Italija predstavlja četvrto najveće bankarsko tržište u Europi nakon Njemačke, Velike Britanije i Francuske. Vrijednost imovine procjenjuje se na oko 4000 milijardi Eura.

Talijanske banke su usvojili tradicionalni bankarski model koji se sastoji od prikupljanja sredstava od kupaca i kreditiranja poduzeća i kućanstava. Prema ECB-u krediti su činili 60% ukupne bankovne aktive, više od 6 postotnih poena od prosjeka eurozone.

Bankovni krediti čine dvije trećine kreditiranja poduzeća, više od trećine financijskog bogatstva čine kućanstva koja ulažu u depozite i obveznice. Talijanske banke mnogo su manje pogođeni financijskom krizom od ostalih banaka.

Švicarska

Švicarski financijski centar svrstava se među deset globalno financijskih centara i bankarske industrije. Banke nude veliki broj kvalificiranih radnih mjesta gdje su iznad prosječne plaće. Kao porezni obveznici doprinose znatnom udjelu financiranja javnog sektora.

Od najveće važnosti je njihova uloga kao pouzdanog davatelja financijske usluge u gospodarstvu. Trošak kapitala je među najnižima u svijetu. Očekuje se da će bankarski sektor u Švicarskoj rasti brže od ekonomije u sljedećih nekoliko godina. Više od 260 000 ljudi je zaposleno u bankarskom sektoru.

Švicarski bankarski sektor odlikuje se velikom raznolikošću bankarskih ustanova s različitim poslovnim modelima. Na kraju 2014 bilo je 275 banaka, 6737 bankomata u Švicarskoj.

Banke u Švicarskoj raspolažu sa 251 podružnicom u inozemstvu.

Velika Britanija

Velika Britanija jedna je od većih bankarskih sektora u svijetu kao i u Europi. Više od 350 institucija djeluje u Velikoj Britaniji. Velika Britanija je najveći centar na svijetu za prekogranično bankarstvo. Sektor zapošljava više od 420 000 ljudi.

Broj kartica naglo se posvećao u posljednjih desetak godina. Najveće bankarske grupacije koje posluju u Velikoj Britaniji su Barclays, Lloyds Banking Group, HSBC, RBS Group i Santander.

5. ANALIZA KAPITALIZIRANOSTI HRVATSKIH BANAKA I USPOREDBA S EUROPSKIM PROSJEKIMA

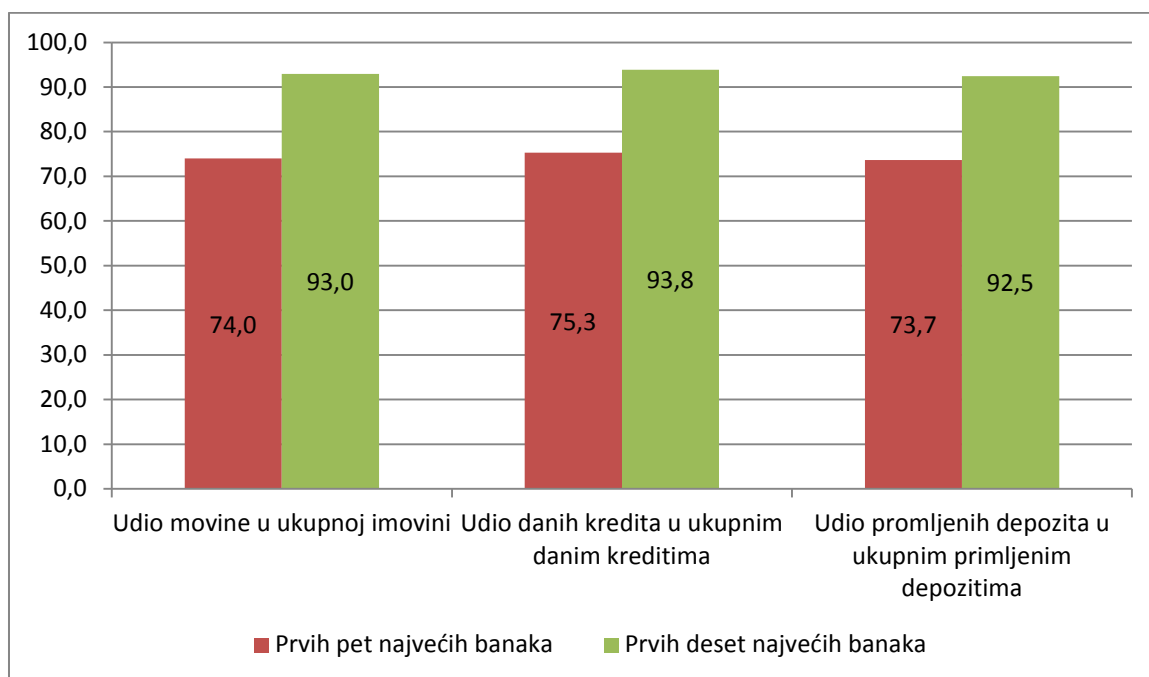
5.1. Struktura banaka

U prosincu 2014. godine jedna je banka otišla u stečaj, a jedna je pripojena drugoj banci¹¹, pa se broj banaka smanjio na 28.

Utjecajem pripajanja porastao je udio imovine deset vodećih banaka po visini imovine, s 92,7% koliko je iznosio na kraju 2013., na 93,1% na kraju 2014.

¹¹ Dana 1. prosinca 2014. nad Nava bankom d.d. pokrenut je stečajni postupak, a Banco Popolare Croatia d.d. pripojena je OTP banci Hrvatska.

Slika 8. Udio imovine, kredita i depozita najvećih banaka

Većina banaka je u stranom vlasništvu. Broj banaka u domaćem vlasništvu smanjio se za dvije, a imovina te grupe banaka se smanjivala, kao i njezin udio u ukupnoj imovini banaka.

Cjelokupni bankarski sektor u Hrvatskoj sastoji se od 33 kreditne institucije (27 banaka, 1 štedna banka i 5 stambenih štedionica). Najveći broj banaka, njih šest u svojem vlasništvu imaju dioničari iz Austrije, a njihova imovina u ukupoj imovini banaka činila 59,2%.

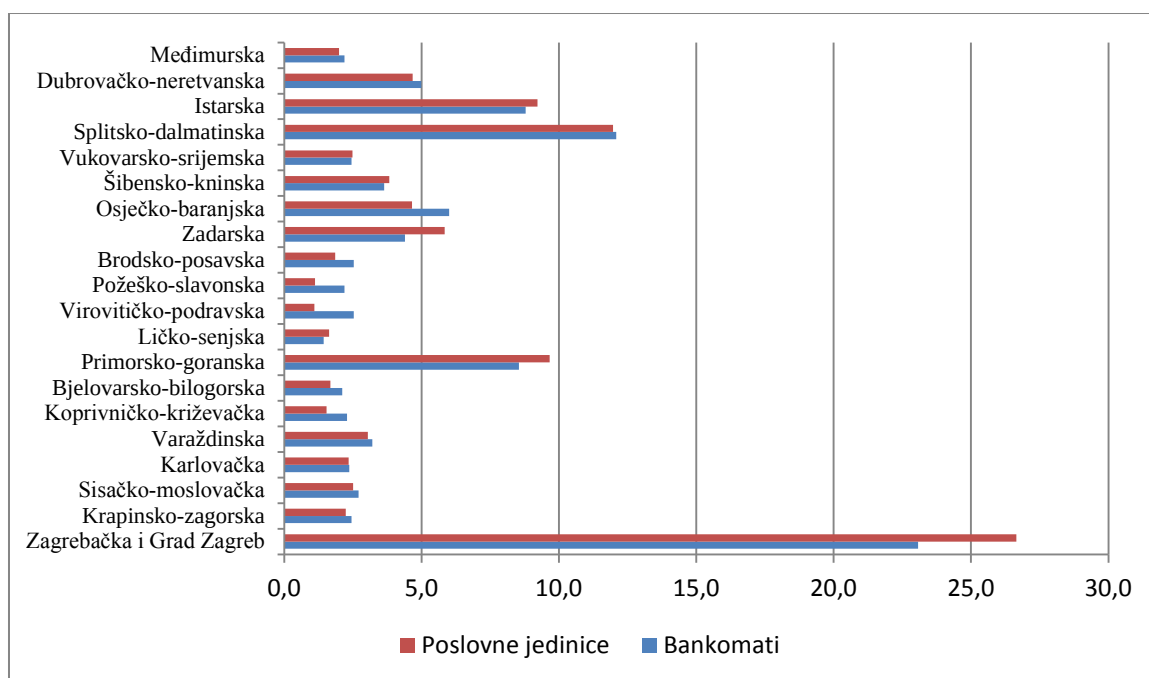
Zatim slijede tri u većinskom vlasništvu dioničara iz Italije. Dioničari iz Mađarske, Francuske, San Marina, Švicarske, Srbije i Turske i dalje u svojem vlasništvu imaju po jednu banku.

Tijekom 2014. nastavio se smanjivati broj poslovnih jedinica banaka, kao i broj zaposlenika uz daljnji porast bankomata.

Nastavio se smanjivati i broj poslovnih jedinica banaka. Krajem 2014. bilo ih je 1192 što je smanjenje od 28 jedinica.

Banke su na kraju 2014. Prosječno imale po 43 poslovne jedinice, samo se tri bile prisutne u svim županijama RH, a dvije su poslovale sa samo jednom poslovnom jedinicom.

Slika 9. Koncentracija poslovnih jedinica i bankomata po županijama

Najviše je poslovnih banaka u Zagrebačkoj županiji i Gradu Zagrebu. Jedina županija u kojoj je prisutno svih 28 banaka.

Broja bankomata konstantno raste, a samo tri banke nisu imale u svojoj ponudi uslugu bankomatskog poslovanja.

5.2. Imovina, obveze i kapital banaka

Ukupna imovina banaka na kraju 2014. iznosila je 395,2 mlrd.kuna. Prema kretanju iz 2013. dolazi do smanjenja od 2,6 mlrd. kuna. Smanjivanje ukupne imovine bankarskog sektora odraz je negativnih kretanja neto kredita na tržištu.

Kreditna se aktivnost smanjila u svim domaćim sektorima, a osobito prema trgovačkim društvima. Na visinu neto kredita i cjelokupne imovine negativno utječe pad kvalitete kredita. Najveći porast ulaganja događa se ulaganjem banaka u obveznice.

Na kraju 2014. ukupne obveze banaka iznosile su oko 339,7 mlrd. kuna, što je smanjenje za 2,7 mlrd. kuna u odnosu na 2013. Smanjenje obveza banaka najvećim dijelom bilo je pod utjecajem nastavka razduživanja banaka prema većinskim stranim vlasnicima.

Banke su povećavale financiranje na osnovi depozita i kredita od ostalih stranih financijskih institucija. Domaći izvori financiranja činili su glavninu na financiranju banaka. Ukupni depoziti su se povećali zahvaljujući porastu depozita domaćih sektora, dok su se depoziti nerezidenata smanjili.

Sektor stanovništva smatra se jednim od stabilnih i sigurnih izvora financiranja za banke. Stanovništvo drži veliki broj oročenih depozita kod banaka najčešće u stranoj valuti.

Zarada banaka oporavila se zahvaljujući nižim kamatnim troškovima i nižim troškovima rezerviranja za gubitke na financijskom tržištu. Na visinu kamatnih troškova snažno su utjecala povoljna kretanja pasivnih kamtanih stopa.

Ojačao je također i prihod od provizija i naknada i kartičnog poslovanja koje se javljaju u svakodnevnom radu banaka. Najveći izvor rasta dospjelih potraživanja u 2014. bili su krediti u obrtna sredstva i investicije te stambeni krediti. Domaći sektori su se razduživali, a rezultat tog a je smanjenje ukuštva upnog iznosa danih kredita.

Važnu ulogu u procesu razduživanja imala su trgovačka društva, a utjecaj na ukupno kretanje imalo je i smanjenje kredita financijskim institucijama.

Banke su povećale i izvanbilančne obveze prema sektoru stanovništva za 0,6 mlrd. kuna na osnovi revolving kredita i okvirnih kredita. Na kraju 2014. dani krediti iznosili su 279,9 mlrd. kuna. Na visinu smanjenja kredita utjecale su stalne tečajne promjene na financijskom tržištu. Tijekom 2014. najviše su se smanjili krediti trgovačkim društvima i ostalim trgovačkim društvima.

Prema djelatnosti broj kredita se u sektoru trgovačkih društava najviše smanjio kod djelatnosti trgovine, djelatnosti uključenih u prerađivačku industriju, kod djelatnosti građevinarstva i kod ostalih djelatnosti.

Trgovačka društva iz područja građevinarstva i dalje su najveći izvor kreditnog rizika, unatoč padu kredita danih društvima iz te djelatnosti. Djelatnost građevinarstva vodeća je u distribuciji djelomično nadoknadivih i potpuno nenadoknadivih potraživanja po kreditima trgovačkih društava.

Svi su se važniji oblici kreditiranja stanovništva smanjili, a veliki utjecaj na cjelokupno kretanje imalo je smanjenje stambenih kredita.

Glavninu iznosa kredita stanovništvu čine fizičkim osobama (95,9%), veoma mali dio se odnosi na kredite obrtnicima i neprofitnim institucijama. Prema valutnoj strukturi kredita stanovništvu povećala se samo kunska komponenta, što je posljedica rasta gotovinskih nenamjenskih kredita.

Na kunske kredite stanovništva odnosilo se 34,9 mlrd. kuna, a najčešći oblik kreditiranja stanovništva u domaćoj valuti bili su gotovinski nenamjenski krediti i prekoračenja po transakcijskim računima.

Najveći broj kredita odnosio se na kredite u eurima ili u kunama s valutnom klauzulom u eurima, zatim slijede krediti u kunama, te krediti u švicarskim francima ili u kunama s valutnom klauzulom u švicarskim francima.

Razlog ogromnog smanjenja deviznih kredita od smanjenja kredita u 2014. bila je manja izloženost banaka VIKR-u, odnosno blago se smanjio udio kredita izloženih VIKR-u i udio kredita nezaštićenih od njegova djelovanja u ukupnim kreditima.

5.2. Financiranje banaka

Ukupni izvori financiranja banaka¹² iznosili su na kraju 2014. godine 327,3 mlrd.kuna, što je pad u odnosu na 2013. godinu za 0,5%. Godišnja stopa smanjenja izvora bila je viša i iznosila je 1,4%. Tijekom smanjenja izvora financiranja banaka odnosilo se na izvore primljene od većinskih stranih vlasnika.

Kreditni banaka konstantno su se smanjivali. Pod utjecajem promjena instrumenata u vlasništvu većinskih stranih vlasnika nastavljeno je smanjivanje dužničkih instrumenata s odlikama kapitala, djelomice njihovom otplatom, a djelomice i pretvaranjem u dionički kapital.

Depoziti su i dalje nastavili rasti za 1,2%. Izvori stanovništva najveći su izvori financiranja banaka i bankarskog sektora, s udjelom od 54,1%. Glavnina izvora sektora stanovništva odnosila se na depozite. Obveze banaka prema stranim maticama iznosile su 41,8 mlrd. kuna. Tijekom visoke likvidnosti sustava, umjerenog porasta domaćih depozita i pada ukupne kreditne aktivnosti banke su pojačale intenzitet razduživanja prema svojim stranim vlasnicima.

U strukturi ukupnih izvora financiranja izvori od većinskih stranih vlasnika pali su na treće mjesto po udjelu, poslije stanovništva i trgovačkih društava. Najveći dio deviznih izvora i dalje su činili eurski izvori, izvori u švicarskim francima te izvori u američkim dolarima.

Koeficijent kratkoročne likvidnosti¹³ zadržao se na 0,9. Udjeli devizne imovine i deviznih obveza čine 61,9% u 2014. u ukupnoj imovini i obvezama. Tijekom 2014. kuna je oslabjela u odnosu na sve ostale valute koje se javljaju na financijskom tržištu. Krajem 2014. sve su stope kapitala na razini svih banaka bile osjetno više od propisanih minimuma, a samo su dvije banke imale poteškoće u održavanju pojedinih stopa. Stopa redovnog osnovnog kapitala banaka iznosila je na kraju 2014. godine 20,6%. Smanjile su se sve vrste izloženosti prema rizicima koji se javljaju. Većina je banaka vrlo dobro kapitalizirana, a posebice banke vodeće po visini imovine.

¹² Izvori financiranja sastoje se od primljenih depozita, primljenih kredita, izdanih dužničkih vrijednosnih papira te izdanih podređenih i hibridnih instrumenata.

¹³ Odnos ukupne imovine s preostalim rokom dospijuća do jednog mjeseca i ukupnih obveza s istim preostalim rokom dospijuća.

6. UZROCI VISOKE KAPITALIZIRANOSTI HRVATSKIH BANAKA

6.1. Hrvatske banke

Za razliku od većine zemalja u kojima je ekonomska kriza izvorno generirana preko bankovnog sustava, taj je sustav u Hrvatskoj ostao relativno stabilan. Bez obzira na brzi rast kredita u prethodnom razdoblju, visoka kapitaliziranost banaka omogućila im je da na račun kapitala pokrivaju naknadno povećano aktiviranje kreditnog rizika.

Većina banaka nije se bavila poslovima sekuritizacije, pa je izostao i učinak prenošenja problema nenaplativih njihovih potraživanja na ostale dijelove financijskog sustava. Prvi problem oko održavanja likvidnosti poslovanja pojavio se na početku krize zbog zaustavljanja priljeva inozemnog kapitala i početne panike štediša koji su počeli povlačiti depozite, veoma brzo je ublažen oslobađanjem prethodno imobilizirane likvidnosti od strane inozemnih banaka-majki.

Na temelju toga održana je stabilnost tečaja bez koje je na početku krize moglo doći do urušavanja cijelog visokoeuriziranog financijskog sustava, a spriječena je i kontakcija ukupnih kredita. Izravni utjecaj financijske krize na hrvatsku ekonomiju prvenstveno se manifestira kroz snažan pad izvozne potražnje te stranih ulaganja.

Dva su temeljna uzroka visoke kapitaliziranosti hrvatskih banaka kao što su veliki udio potpuno ili djelomično nenaplativih kredita i smanjivanje rizične aktive. Kako je većina zemalja EU, kao glavnog trgovinskog partnera, počinju se mijenjati i tendencije na području izvozu, pa je taj dio hrvatske ekonomije prvi započeo s oporavkom.

Domaća potrošnja je i dalje pod negativnim utjecajem pada raspoloživog dohotka uslijed smanjenja zaposlenosti i prosječne realne plaće u privatnom sektoru, kao i povećanja opreza u potražnji za kreditima od strane stanovništva. Najteža situacija je na području investicija, gdje je visok udio rizika, a također nedostaju i kvalitetni investicijski projekti.

Vlasnička struktura hrvatskog bankovnog sustava pokazuje da je u stranom vlasništvu 15 banaka, a u domaćem privatnom vlasništvu 17 banaka, a u rukama države nalaze se 2 banke. Sve te banke koje nisu podružnice inozemnih banaka vrlo su male.

Prije deset godina u rukama inozemnih vlasnika bilo je oko 84% (po visini bilančne sume) bankovnog sektora, a prošle godine već 91%. Prodaja banaka stranim vlasnima tema je oko koje se još uvijek „lome koplja“, je li Hrvatska izgubila bitan dio ekonomskog suvereniteta i postala ovisna od interesa stranih banaka.

Činjenica je da je do ključne privatizacije domaćih i ulaska na tržište stranih banaka došlo je nakon što je bankovni sektor krajem 90-tih godina zapao u tešku financijsku krizu, iz koje se država mogla spasiti jedino emisijom praktičnih neutrživih obveznica, ostavljajući otvoreno pitanje likvidnosti i solventnosti.

Taj je problem tek riješen dolaskom stranih banaka. Dolazi do snažne ekspanzije kredita zasnovanih na jeftinim inozemnim izvorima sredstava i pretežno usmjerena prema profitabilnijim, ipak sigurnim plasmanima sektoru stanovništva – kao što su stambeni krediti i auto krediti te plasmani javnom sektoru.

HNB je do izbijanja kriza vodio politiku ograničavanja inozemnog zaduživanja banaka i rasta domaćih kredita. Visoka profitabilnost banaka u prijašnjim godinama ostvarivana je na temelju ekonomije obujma, odnosno kombinacijom snažne kreditne ekspanzije. Nato se nadovezalo krizom inicirano kvarenje kvalitete aktive, gdje je udio djelomično nadoknadivih i nenadoknadivih plasmana povećan sa 3,3% na 5,3%, što je povećalo rezervacije za identificare gubitke te smanjilo dobit ban prije oporezivanja za 25%.

Udio loših kredita u strukturi ukupno odobrenih kredita banaka povećan je sa 4,9% 2008. godine na 9,6% 2010. godine, pri čemu je do pogoršanja kvalitete portfelja došlo kod svih vrsta kredita privatnom sektoru. Kod kredita poduzećima udio loših kredita povećan je sa 7,5% na 14,9%, a kod kredita stanovništva sa 4,0% na 6,9%, u čemu su i dalje najrizičniji hipotekrni krediti gdje je udio loših kredita povećan u tom razdoblju sa 9,7% na čak 20%.

Jedan od najvećih uspjeha HNB-a je stabilan tečaj domaće valute kune, koji varira oko 7,2 do 7,3 kune za euro. Rasprava o politici stabilnog tečaja vode se u hrvatskoj još od uvođenja antiinflacijskog programa iz 1993. Godine, a njihov intenzitet varira u zavisnosti od razvoja ekonomske situacije te parcijalnih interesa pojedinih učesnika u tim raspravama.

U analizi se ističe visoka izloženost Hrvatske tečajnom riziku zbog visokog inozemnog duga, visokog stupnja euriziranosti, te zbog visoke bilančne izloženosti nefinancijskog sektora. Novčana masa se povećala sa 1,8 mlrd eura na 6,8 mlrd eura, a međunarodne pričuve sa 2,9 mlrd eura na 10 mlrd eura.

Povjerenje u vlastiti novac teško se uspostavlja, a lako gubi u zemlji čija povijest obiluje razdobljima visoke inflacije i deprecijacije tečaja. Može se kazati da je politika stabilnog tečaja i niske inflacije koju je HNB vodio u posljednjih desetak godina imala za posljedicu postupno jačanje povjerenja u vlastitu valutu.

7. ZAKLJUČAK

Utjecaj regulacije banaka i njihovog nadzora na razvoj bankarskog sustava proučavamo kroz razvijenost, stabilnost banke, njenu efikasnost, poslovanje i integritet u poslovanju na financijskom tržištu.

Najviše pozitivnih činjenica na efekte razvoja bankarskog sustava ima tržišna disciplina, a ogleda se u pospješivanju kvalitete, točnosti informacija kojima raspolažu banke sa svrhom zadovoljavanja potreba korisnika.

Države koje su propisale zakone i pravila prisiljavaju banke da obavljaju točne, pravovremene i komparabilne informacije u financijskom poslovanju, imaju razvijen bankarski sektor, veći integritet u odnosu a klijentima.

Kako bi se bankarski sektor zaštitio od utjecaja sve češćih pojava svjetskih financijskih kriza Baselski Odbor pristupio je ozbiljnoj regulaciji bankarskog poslovanja uvođenjem standarda poslovanja poznatijih pod nazivom Basel I, II, i III. Basel III predstavlja do sada najrestriktivniji sporazum što se tiče udovoljavanja kapitalnim zahtjevima, te njihovog odgovora na različite rizike s kojima se susreće globalna ekonomija.

Što se tiče Hrvatske, banke su visoko kapitalizirane. Broj banaka u Hrvatskom vlasništvu se smanjio, ali došlo je porasta stranih banaka. Uzroci koji su doveli do visoke kapitaliziranosti hrvatskih banaka su veliki udio potpuno ili djelomično nenaplativih kredita i smanjenje rizične aktive. Bankovni sustav u Hrvatskoj je stabilan.

LITERATURA

Knjige:

1. Pojatina, D. (2000) Tržište kapitala, Split: Ekonomski fakultet, Hrvatska
2. Vidučić, Lj., Ivanov M. i Pečarić, M. (2010) Financije danas-: dijagnoze i terapije, Split: Ekonomski fakultet Zagreb: Ekonomski fakultet Hrvatska

Članci i studije:

3. Jurman, A., Jamstveni kapital hrvatskih banaka u svijetlu novih bazelskih standarda (2003)
Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Rijeka, Sveučilište u Rijeci, God.21., Sv.1, str. 65-82

Ostali izvori:

4. www.eg.com
5. www.ebf-fbe.eu
6. www.bis.org
7. www.hnb.hr
8. www.hub.hr

DODATAK

POPIS SLIKA

Slika 1. Tipovi banaka.....	16
Slika 2. Opći gospodarski izgledi na tržištu.....	17
Slika 3. Procjena i promatranje banaka.....	18
Slika 4. Rast BDP-a.....	19
Slika 5. Omjer bankovnog kapitala.....	20
Slika 6. Bankovni depoziti.....	21
Slika 7. Ukupan broj kreditnih institucija.....	22
Slika 8. Udio imovine, kredita, depozita najvećih banaka.....	27
Slika 9. Koncentracija poslovnih jedinica i bankomata po županijama.....	28

POPIS TABLICA

Tablica 1. Tipovi i vrste banaka.....	17
---------------------------------------	----

SAŽETAK

Kapital je ekonomska vrijednost koja se ulaže da bi se ostvarila određena dobit tj. korist. Na financijskom tržištu može doći do neočekivanih gubitaka pa banke moraju biti spremne podmiriti nastale gubitke koji su se javili.

Regulacijom se usmjerava i nadzire poslovanje financijskih institucija, a posebna se pažnja usmjerava prema kvaliteti imovine i adekvatnosti kapitala. Adekvatnost kapitala predstavlja sposobnost pružanja bankovnih usluga svim klijentima sve dok se održava zakoniti zahtijevani odnos kapitala prema ukupnoj aktivi.

Bakarstvo je djelatnost koja preuzima vrlo velik rizik poslovanja. Cilj svake vlade je stabilnost bankarskog sustava i poslovanja te održavanje povjerenja javnosti u banke. U Republici Hrvatskoj većina banaka je u stranom vlasništvu.

Hrvatske banke su visoko kapitalizirane zbog velikog udjela potpuno ili djelomično nenaplativih kredita i smanjivanja rizične aktive.

Stoga, ovaj rad u suštini analizira stabilnost, aktivnost, efikasnost bankarskog sustava u Europi, a posebice u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: regulacija, kapital, adekvatnost kapitala, rizik, Republika Hrvatska, banke.

SUMMARY

The capital is the economic value of which is invested in order to achieve certain gains or benefit. On the financial markets may result in unexpected losses, banks must be prepared to settle incurred losses that have arisen.

Regulation guides and supervise the operations of financial institutions and the special attention is directed to the quality of assets and capital adequacy. Capital adequacy is the ability to provide banking services to all customers while financial institutions maintaining a legally required ratio of capital to total assets.

Banking is a business that takes very high risk business. The goal of any government is the stability of the banking system and operations and maintenance of public confidence in banks. In Croatia, most of the banks are foreign owned. Croatian banks are highly capitalized due to the large share of total or partial non-performing loans and reducing risk assets.

Keywords: regulation, capital, capital adequacy, risk, Croatia, banks